

тіла—кошка оцарапала ему руку.—Прод. ішкæс (не мѣн.), дѣпр. прош. ішквæлі (§ 158) скоблить, царапать; һітіін ішквæлі саж һіт—онъ его царапаетъ, т. е. онъ тянетъ съ него имущество.—Вішкæвіл, множ. дішкæвті—царапина.

Іштæһ—желаніе, іштæһ влі саві урчі дуфвукіс—у лошади желаніе скакать; діла іштæһ лів һунул һадіис—я имѣю желаніе жениться.

Ішта (д, в), іштадіш, іштал, ішталі—малый, молодой, небольшой; іштā һаqlу іштал вірар—у молодого умъ не великъ; віштал qarqā адам'ілі—небольшого роста человекъ; віштал урқё адам'ілі—вспыльчивый человекъ; һіш хвалāлі, һіш іштāлі узві саві діла—это старшій, а это меньшей братъ мой; іштабілі іqwæнна һітілічу—въ дѣтствѣ я пошелъ къ нему; діла іштадіш талæһ агвартірі нам—дѣтство мое было несчастно. Вм. віштаті говорится вівһаті.

J. j.

Јаzарів—ну вотъ! (легкій упрекъ), јаzарів һуд сі вігуллё—ну вотъ, чего же ты хочешь? (Ја zарів—ай сердечный!).

Јаз множ. јузрі—желтая мѣдь; јаzла тавс—мѣдный тазъ; јузрі сарі һіш кінђајшпті—этотъ кинжалъ обдѣланъ мѣдью.

Јансаw—селитра.

Јараq (во множ. не употреб.) оружіе, јараq шіһака—надѣнь оружіе, вооружись; wајла јараq—украшенія на поясѣ; јараqlі wађ wæqіvіл—вооруженный человекъ; јараq kwірсāсіс—обезоружить.

Јæл твор. јæј, род. јæ, множ. јæлані—грива.

Јетім множ. јетімті—сирота, јетім дурліwæ—мальчикъ сирота, јетім рурсі—дѣвочка сирота, јетімдіш—сиротство,

jetimic—осиротѣть; jetim бѣх саві hitila—у него сиротскій нравъ, т. е. онъ скупъ, бережливъ.

Junu junuidin—лестъ, лстивость, junkul—лстивый, junkul bunul—капризная женщина; junkujruл адам'ілі—низкопоклонный, лстивый человекъ; junkujhili арвуйів діла урчі hitiin—подольстившись, ввзялъ онъ у меня лошадь, т. е. выманилъ.

Jurzan множ. jurzanti—одѣяло; jurzan шібарқа—накройся одѣяломъ.

К. к.

Kazar множ. kazurti—бумага и письмо; kazar вақів дічу hitila—я получилъ отъ него письмо; kazar відқwіс—написать письмо.

Kam камдіш—недостатокъ, каміл—недостаточный, камлі—недостаточно; арцла камдіш агу hitic—у него нѣтъ недостатка въ деньгахъ; баqlу каміл адам'ілі—человекъ недостаточнаго ума; урбі камлі саві вазаллішів—на базарѣ мало народа; ца камлі даршал маза—безъ одного сто барановъ.—Каміс (д, в) сдѣлаться недостаточнымъ, шін камдів қалапір—воды стало не доставать въ крѣпости; ізај камвэqів урбі—болѣзнь уменьшила народъ; камлі вэqіші һуні hit—ты не можешь это сдѣлать.

Kam множ. kumri—кожица овощей, каѣ то: яблока, винограда и т. п.

Kani—куда? Kaniw (в, р) гдѣ? Kudvit—черезъ какое мѣсто? Kutnad и kutsad—откуда? Kaniwalla—гдѣ-бы то ни было, съ отриц. нигдѣ (§ 188); kudad—откуда?

Kari род. карѣ, множ. karvi—печь (для хлѣба); kari vim'fikic—затопить печь; karar dirfa qaф—испекти хлѣбъ въ печи.

Карѣ карѣдіш—сильное желаніе, тоска по..., карѣлі—желаемый, карѣлі—желательно; шіліші карѣдіш агу діла—у меня нѣтъ тоски по аулѣ; узіліші карѣділа ну—я сильно желаю видѣть брата.

Как кахдіш—боязнь, кахіл—боязливый, кахлі—боязливо; лузівад кахдіш агу діла—я не боюсь васъ; кахіл ѣа-нівар саві ѣварі—заяць робкое животное, кахіл урчі—пугливая лошадь.

Каѣа род. каѣала, множ. каѣні—щенокъ; гваѣалі каѣні дæ-қів—сука оценилась.

Квані род. кванѣ, множ. куммі—животь; waj кванѣ адам'ілі—прожорливый человекъ; квані ваѣлі саві һітіла—онъ натощаетъ; квані вілѣіс—набить животь; квані-лічу сарі һіт һунул—эта женщина беременна.

Квас—рысь, ѣйна квас лів һіш урчілізів—хорошая рысь у этой лошади; кваслі вапіра—я ѣхалъ рысью; квас укіс—пуститься рысью, квасвада урчі—пусти лошадь рысью.

Кваѣ множ. кваѣані или куѣві—лапа, сінвала кваѣ—медвѣжья лапа; кваѣ дæқіс—поплыть, кваѣ дæқілі ду-равкун ітіл дувлі—онъ уплылъ на тотъ берегъ; һіт унѣлі кваѣ діқані саж—онъ хорошо плаваетъ; говорит-ся только о человекѣ, четвероногихъ и птицахъ, но не о рыбахъ и не о неодушевленныхъ предметахъ; кваѣ далан—умѣющій плавать.

Квів (р) соединяется съ нѣкоторыми глаголами для означенія усиленнаго дѣйствія: квівсәсіс—взять съ усиленіемъ; квівһавііс—поставить съ усиленіемъ, квівһавукіс—бросить, квіввукіс—выпасть.

Кесек множ. кесекуні—кусочекъ; ца кесек қаѣ віха—дай кусочекъ хлѣба; лујшів ца кесек ѣйна саж һіт—онъ немного лучше тебя; шін ца кесек дуһаллі сарі—вода немного холодна.

Ківза род. ківзѣ, множ. ківзні—большой сундукъ, въ которомъ хранится мука.

Ківба род. ківбѣ, множ. ківбні—крышка; qwan'ё ківба пі-
бавæкæ—закрой крышку сундука.

Киwa род. кіwала, множ. кіwnі—баранъ взрослый; піmkіwa—
годовалый баранъ, піпіркіwa—двухгодовалый баранъ;
квініш кіwa—баранъ, которому минуло уже два года;
кіwnёла һæка—баранья шуба.

Кірі род. кірѣ—вознаграждение за доброе дѣло; һуд кірі
вірар æбдіш вақадлі—будетъ тебѣ награда, если сдѣ-
лаешь добро; кірѣ палтар—платье отданное бѣдному.

Кіса род. кісѣ, множ. кісні—карманъ; арц тір һітіла кіса-
нір—у него въ карманѣ деньги; кісані һавақа—положи
въ карманъ.

Кіц кіцдіш—близость, кіціл—близкій, кіцлі—близко; һіх
пі кіцлі саві һішқу—эта деревня близко отсюда; һіт
һуравѣ кіцдішлізіwad урухқула ну—я страшусь бли-
зости этого войска; вæкіл кіцті тів һітіла—у него
много родныхъ; кіціл унна—близкій сосѣдъ, кіціл
һалмаз—близкій другъ; һітічу кіціра ну—къ нему при-
близился я; кіцвæқіс—приблизить, һæкімлі кіцвæқіра
ну—начальникъ приблизилъ меня къ себѣ.

Кудад см. каві.

Куділ множ. куділті—который? (§ 49).

Кумев множ. кумекуні—помощь; кумек вақа нам һуні һіш
сіқајс—помоги ты мнѣ въ этомъ дѣлѣ; кумек агвар
адам'ілі—человѣкъ безъ всякихъ средствъ; һула куме-
куні вакал саві—у тебя много сторонниковъ, т. е.
державшихъ твою сторону.

Кумк кумкдіш—легкость, кумкіл—легкій (léger), легкомыслен-
ный, кумкелі—легко; кумкіл діх—легкая ноша; кумкіл
урчі—легкая лошадь; кумкіл адам'ілі—пустой, легко-
мысленный человѣкъ; кумквæқіс—облегчить, діх кум-

кваца урчіла—облегчи вьюкъ лошади. Вмѣсто куме говорятъ и куне.

Кумха кумхадіш—общность, кумхал—общій, кумхалі—обще; ділара узілара кумхал калі—мой и брата общій домъ; булла ділла кумхадіш агу һішізів—въ этомъ между тобою и мною нѣтъ ничего общаго; нура кумхавацава һуні һіш сідажів—и меня сдѣлай ты участникомъ въ этомъ дѣлѣ.

Кур твор. кулли, множ. курмі—яма; галис кур вурѣа—вырой яму для угля; куллизів сај һіт—онъ сидитъ въ ямѣ, т. е. въ тюрьмѣ (какъ то бывало при Шамилѣ).

Куцкурѣа род. куцкурѣа (во множ. не употреб.) статность; слово это составлено изъ куц и курѣа, имѣющихъ каждое значеніе статности и употребляемыхъ отдѣльно; куцкурѣа ѣагвал рурсі—статная дѣвушка; можно сказать также куц ѣагвал или курѣа ѣагвал.

Қ. қ.

Қа род. қә, множ. қа—листь; ваѣа қалі варгур—лѣсъ покрылся листьями; ваѣа қә һарһулі саві—лѣсъ обнажается отъ листьевъ; талисманъ, дурһиғәліс қа вәқіра нуні—я ребенку написалъ талисманъ.

Қават множ. қаватуні—деревянный поднось, на которомъ обыкновенно подаютъ хлѣбъ въ обѣду.

Қау твор. қаулі, множ. қуури—прудь, небольшое озеро.

Қаз (во множ. не употреб.) шелковичная кокона.

Қана род. қанә, множ. қаммі—платокъ, служащій для женской повязки; һітіи шіһавәкәв ѣагвал қана—она обязалась прекраснымъ платкомъ.

Қанні род. қаннә, множ. каннуви—перепелка.

Қанті қантідіш—мягкость, қантіл—мягкій, қантілі—мягко; қантіл вуруш—мягкій тюфякъ, қантіл ку—рыхлое

поле; қантіл адам'ілі—человѣкъ безъ энергій; қантіл бунул—податливая женщина.

Қаң қаңдіш—скрытность; қаңлі—скрытный, қаңлі—скрытно; гванза қаллі қаңвів—земля скрыта травой, вајна сіқал қаңлі ваті—оставь въ тайнѣ дурное дѣло; јур-зају қаң һајһі—укройся одѣяломъ; қаңібіс—обнять, гуђлі қаңбіра ну һітічу—силою я обнялъ ее; һітті қаңбібів—они обнялись; қаң һајі бу—молчи!

Қарақан твор. қарақаж, род. қарақā, множ. қарақуни—аварецъ, т. е. вообще маарулъ; қвафа қарақан—мѣшечникъ аварецъ, т. е. носящій запасы съ собою (насм.), һанда қарақан—кургузый аварецъ, т. е. носящій по бѣдности короткое платье; қарақела муса или қарақу-нела муса—страна аварцевъ, Аварія.

Қаҗа род. қаҗā, множ. қаҗһі—лопата.

Қварфа род. қварфā, мвож. қурфһі—шерстяное одѣяло.

Қwi—два қwel, қwiівіл—второй, қwi'најс—во-вторыхъ, қwi-қwiлі—по-два; wiђну қwiра—двѣнадцать, қwiдарһі—двѣсти, қwel азір—двѣ тысячи (§§ 52—58).

Қwіnt множ. қунтуві—губа; дузті қунтуві—толстыя губы; қwіntліші қабікун һіт—онъ закусилъ губы; қwіntліші қабілкад бу—будешь ты кусать губы, т. е. жалѣть; қунтуві дір'wілі сарі була—у тебя губы засохли, нечего болѣе тебѣ сказать; қwіnt һававақів һітһін дила—онъ мнѣ помазалъ по губамъ, т. е. приласкалъ, ободрилъ, обнадежилъ меня.

Қwірка қwіркадіш—двойность, қwіркал или қwірка—двойной, сложенный вдвое, қwіркалі—вдвое; қwіркадішлі діқwілі саві һіш һwәәһні—эта вольчуга тяжела, потому что двойная, қwіркал казар—вдвое сложенный листъ; қwірка вақа—сложи вдвое; қwіркал һуні мавіқуд нам—не складывай мнѣ дороги вдвое, т. е. не заставляй

меня приходять еще разъ; қwіркаjііс аbірулла ну—не могу согнуться (по причинѣ боли поясницы).

Қент қентдіш—скудность, недостаточность, қент или қентлі—мало, недостаточно, бwа қентдінілі дуркаділі сарі—по причинѣ недостаточности хлѣбъ сталъ дорогъ; қент урлі вақів міѣліші—мало людей пришло на враздникъ; шін қент даілі сарі бінзір—воды мало стало въ источникеѣ.

Қі род. қе, множ. қі—тетива.

Қіwра қіра, қівра—нахожусь выше (§ 75); дувріw қіw hit—онъ находится на горѣ; қіwіл, қіріл, қівіл—верхній.

Қімі род. қіме, множ. қімірі—хвостъ; урчіла қімі—лошадинъй хвостъ; қімі лів hіл заjізізів—надо еще досказать; hішіла віq агу ja қімегу—это безъ начала, безъ конца; hілав қімегу hітіла—у него нѣтъ потомства, онъ бездѣтевъ.

Қіф множ. қіфві—пуговица; қіф віталhвін—застегни пуговицу, қіф салhвін—разстегни пуговицу, қіф вітіа—пришей пуговицу.

Қуn союзъ (§ 191).

Қубул род. қубwа, множ. қублі—ложка; нірqлі убул қубул—ложка пьющая супъ, т. е. ложка, которою бьдять супъ; қубул жай—суповая ложка, которою разливають супъ; дахнілі укул қубул—ложка для сухой пищи.

К. к.

Каb—кашель, каb лів дізів—у меня кашель; каb іс—кашлянуть, каb іqwіс—кашляютъ.

Калb множ. кулbрі—крыша; калbшіw саж hit—онъ на крышѣ; нушіла дірqіа калb вірар, урусла hамhаму' вірар—у насъ плоская крыша бываетъ, у русскихъ покатаа, калb шіhавіbііс—крыть крышу.

Калі твор. *кај*, род. *кѧ*, множ. *кулли*—домъ, комната; *калі* вѣѣв *һітіи*—онъ построилъ домъ; *діла кулі* валаһ ваѣв—у меня въ домѣ случилось несчастье; *һіш кулів* ванаһі саві—въ этой комнатѣ тепло; *кајші һајіс*—жениться; *муртаһа куліу ірар һіт*—онъ всегда сидитъ дома; *даһумһала кулів саві*—зеркало въ комнатѣ, *даһумһала кајзів саві*—зеркало въ футлярѣ; *дісла калі*—футляръ для ножа; *шахѧ калі*—вередъ; *варһѧ калі*—кибитва, войлочный домъ.

Кар твор. *калли*, род. *калла*, множ. *карані*—верхняя часть, *шѧ каллішіу сајра ну*—я нахожусь въ верхней части селенія; *карвуѣс*—взять за верхъ, *гавлагла карвуца һуні*—возьми за верхнюю часть мѣшка; *карвѣкаес*—ударить вверхъ, *һівіһла карвѣкаера нуні*—я попалъ въ верхнюю часть мишені; *шѧ карвѣкалі аріқваен һіт*—аула черезъ верхнюю часть ушелъ онъ; *карвѣқіс*—наложить что-нибудь на кого-нибудь, *нуні карвіқус һуні казар вилқні*—я приказываю тебѣ написать письмо; *һуні карвѣқівіл кулуқ віқус*—я исполняю возложенную тобою на меня службу.

Кара род. *карѧ*—горохъ; сорная трава, *кара дірґіс*—выпалывать сорную траву; *шівшівкара*—чечевица.

Карс—чесаніе; *чутмі карс һадіқулі сарі һітіи*—она чешетъ свои волосы; *кѧені карс віқулі саві һітіи*—онъ чешетъ себѣ носъ; *һула вукул нуні карс віқус*—я почешу мѣсто, которое у тебя чешется, т. е. сдѣлаю тебѣ угодное; *карслі һаггавіқу урчі*—оть чистки красивою дѣлается лошадь.

Кѧвш *кѧвшдіш*—нездоровіе, *кѧвшіл*—нездоровый, *кѧвшлі*—нездорово; *һітіла кѧвшдіш арвіқваеј саві*—его нездоровіе прошло; *һу кѧвшіл аһвахурра нуні*—я не зналъ, что ты нездоровъ; *һу сен кѧвшлірѧ дічу*—ты зачѣмъ на меня дуешься?

Кæмѣа род. **кæмѣала**, множ. **кæмѣаві**—блудница; **кæмѣнад** **wæqivil**—сдѣланный въ блудѣ, незаконнорожденный.

Кæр множ. **кwæрвi**—груша.

Кæрк **кæркдиш**—быстрота, **кæркіл**—быстрый, **кæркли**—быстро; **кæркдиш** **агу** **hit** **урчіла**—у этой лошади нѣтъ быстроты; **кæркіл** **барқ**—быстрая рѣка, **кæркіл** **дwæb**—сильный вѣтеръ; **кæркли** **ваші**—приходи скорѣе; **кæркіл** **урқі** **саві** **була**—ты горячь.

Кæѣ твор. **кæѣлі**—колотье, **шалі** **кæѣ** **віқулі** **саві** **діла**—у меня въ боку колотье; **кæѣ** **аіс** или **кæѣ** **іс**—уколоть, боднуть; прод. **кæѣ** **ііс** или **кæѣ** **іқwіс**—колоть, бодать; **унцуун** **мунакі** **кæѣаів** **нам**—быкъ боднулъ меня рогомъ.

Кwæв множ. **кwæвани**—шея; **нуні** **кwæв** **вуціра** **hit** **рурсе**—я обнялъ эту дѣвушку; **кwæв** **ѣанта** **адам'ілі**—человѣкъ съ короткой шеей, т. е. готовый все разболтать; **кwæв** **бува** **рурсі** или **кwæвѣа** **рурсі**—бѣлошейка; **кwæвнаѣ**—шея руки, переходъ отъ руки въ кисти.

Кwæні **кwæнідиш**—ненастіе, **кwæніл**—ненастный, **кwæнілі**—ненастно; **іш** **варѣіі** **кwæнілі** **саві**—сегодня ненастно; **кwæнідишли** **маза** **алхукун**—отъ ненастія бараны околѣли.

Кіvkæ род. **кіvkæ**—градъ; **кіvkæлі** **урзулі** **саві**—градъ идетъ; **кіvkæлі** **дуун** **ку**—градъ выбилъ поле.

Кімік множ. **кімкрі**—крошка, кусочекъ; **қаѣла** **кімкрі**—крошки хлѣба, **кімік** **урқе** **адам'ілі**—вздорный человѣкъ; **ца** **кімік** **ді'** **віха**—дай немного мяса; **ца** **кімік** **нуні** **ѣкіра** **нуні**—я прошелъ часть дороги.

Ку род. **кwā**, множ. **кумі**—пашня, **ку** **вадіс**—вспахать пашню, **ку** **ваћwіс**—засѣять пашню, **ку** **уqæс**—обрабатывать поле, **hit** **куw** **сај**—онъ на полѣ, **куwсад** и т. д.; **кувzара**, твор. **кувzаллі**, множ. **кувзурі**—земледѣлецъ и вообще занимающійся сельскими работами.

Кувіш множ. кувшуні—родственникъ по женѣ или по мужу; кувіш узі—мужу братъ жены, женѣ братъ мужа, кувіш ада—тесть, кувіш ава—теща и пр. Въмѣсто кувіш узі говорится кувіш дурбіѡѣ—зять (закъ полагають, происходятъ отъ вушіс (по акуш.) сѣять, посѣянное на полѣ).

Кулг кулгдіш—пестрота, кулга и кулгіл—пестрый, кулгіл—пестро; wawна кулгвілі саві гванза—земля пестрѣеть цвѣтами; адам'улі кулслі саві—люди пестры, т. е. раздѣлены на нѣсколько партій.

Кулкі род. кулкіла, множ. кулкні—воръ; кулкнѣла віѣ—шайка воровъ; кулкідіш—воровство, кулкідіш дѣкіл дѣқівті сарі һітіін—онъ сдѣлалъ много воровствъ; кулкі вѣқіс—обворовать, һітіін кулкі вѣқів нам—онъ обворовалъ меня; кулкіла қѣјда тів һігізів—у него воровской видъ.

Кумартіс дѣспр. прош. кумартулли, 1-е ср., забыть; һуні кумартурра ну—ты меня забылъ; һуні кумартаді һузі нуні івіл—ты забылъ, что я тебѣ сказалъ.—Продолж. кумуртіс, буд. кумуртус, 3-е л. кумурту (кумуртар)—забывать; мурталла кумуртуд һуні діла қаж—ты всегда забываешь сказанное мною.

Куѣала твор. куѣаж или куѣалаан, род. куѣалала или куѣа, множ. куѣалті—аульный десятскій, чаушъ.

Курс курс іс или курс івіс—боднуть, уволоть; унцуун курс ів или унц курс вікун—быкъ боднулъ; тұјзі курс вікун діла—я увололъ себѣ палець.—Прод. курс іқвіс или курс вілвіс—бодать, колоть.

Куѣара твор. куѣаллі, множ. куѣруві—плечо; куѣаллішів архус һіш нуні—я это несу на плечѣ.

К. Ё.

Када род. кадѣ, множ. кадурві—долина; каданір сарі маза—бараны въ долині; када вуцілі аріқѡѣн һіт—дер-

жась долины, пошелъ онъ; wajna kadani kajbiv hit— онъ попалъ въ бѣду.

Кадаза род. кадазѣ, множ. кадазуні—запрещеніе; адаан кадаза ваєқів нам лучу мееқад ілі—отець запретилъ мнѣ ходить къ тебѣ; кадазаліші барабів hitiin—онъ не послушалъ запрещенія.

Кадаула твор. кадауј, род. кадауѣ, множ. кадаулті—крыльцо; кадау вақів hit—онъ подошелъ къ крыльцу; кадауw сај hit—онъ на крыльцѣ.

Казај множ. казајуні—вольнонаемный работникъ; левліс казај савціра нуні—на весну нанялъ я работника, букв. взялъ къ себѣ; казај рурсі—работница; казај урус—русскій казакъ.

Кажзі род. кажзѣ, множ. кажзі—стараніе, забота; луні кажзі вада hiш сіқѣ—постарайся объ этомъ дѣлѣ, дурбнѣла кажзі відул ава—мать заботливая о дѣтяхъ; кажзѣwаb адам'ілі—заботливый человекъ; урқілішів кажзі лів діла—на сердцѣ у меня забота.

Каж'ібіс кажд(в)ібіс, дѣепр. прош. каж'ібілі, 2-е спр., умолкнуть; hitiin дізі каж'ібі ів—онъ мнѣ сказалъ замолчать; зав каждібів—дождь превратился; куку кажвібів—громъ умолкъ; каж'ібікіс—заставить замолчать.—Прод. каж'ірбіс—умолкать; мама вітбали дурбіwѣ каж'ірбур—когда грудь даютъ, то ребенокъ умоляетъ; каж'ібіні—молчаніе.

Кай множ. кайані—спина; кайліші біләкіра гавлаг—на спину поднялъ я мѣшокъ; діла кайла білаw сај hit—онъ у меня за спиной; кайнѣк—сторона руки, противуположная ладони; кайтwѣб—верхняя сторона ноги, т. е. ступни.

Кайава род. кайавала, множ. кайвуні—куропатка.

Калај род. калајла—олово.

Калірзан множ. калірзанті—птица астребиной породы.

Кама род. *кама*, множ. *камрі*—конопель и конопляникъ; *кама ваһуіс*—посѣять конопель; *һиш шілізір дэкіл* *камрі* *лір*—въ этомъ селеніи много конопляниковъ.

Канд *канддіш*—короткость, *канда*—короткій, *кандлі*—коротко (къ сему присоединяется всегда понятіе о безобразіи); *канда суёван*—короткая чохъ, *канда гата*—кошка съ обрубленнымъ хвостомъ; *канда адам'ілі*—малорослый человѣкъ.

Канда род. *кандала*, множ. *кандаві*—клошъ; *канда қаһуікун діші*—клошъ укусилъ меня.

Кант *кантдіш*—короткость, *канта*—короткій, *кантлі*—коротко; *канта һуні*—короткая дорога; *канта җай*—краткое слово; *кант вәдіс*—укоротить, *һиш һаја кант вақа*—уклоти эту веревку; *канта манзіј вақів һит*—черезъ короткое время пришелъ онъ.

Караул твор. *карауј*, род. *карауа*, множ. *караулті*—караулъ; *караул һагіс*—поставить караулъ; *караул вәдіс* или *караул һајсіс*—караулить.

Карёа род. *карёа*, множ. *карёуви*—камень; *карёалишіу сај һит*—онъ на камнѣ; *карёа муцарі*—каменная стѣна.

Кармук множ. *кармукуні*—калмыкъ.

Карчіза род. *карчізала*, множ. *карчізуні*—ястребъ; *вірқажеріа* *карчіза*—ручной ястребъ.

Кача род. *качала*, множ. *качні*—теленокъ; *качалі қуәел вукулі саві*—теленокъ сосетъ мать; *качнабіла*, твор. *качнабілалі* или *качнабілаан*, множ. *качнабілті*—телячий пастухъ.

Кәв *кәвдіш*—отдѣльность, *кәвил*—отдѣльный, *кәвли*—отдѣльно; *діла узі кәвли сај дівівад*—мой братъ отдѣленъ отъ меня; *һаја кәв вів*—веревка разорвалась; *қіҗ кәв вів*—пуговица оторвалась.

Кәва *кәва даргва*—хуремлинское общество, кабадаргинскій магалъ (§ 1); *кәван*—житель этого магала, множ. *кә-*

ва. Весьма вѣроятно, что это названіе происходитъ отъ предыдущаго слова.

Кѣмзѣ род. кѣмзѣ, множ. кѣмзурвѣ—внутренній уголь; кѣмзаниw сѣѣ hit—онъ стоитъ въ углу.

Кѣмѣѣ множ. кѣмѣѣ—щипцы и клещи (инструментъ).

Кѣна кѣнадиш—лживость, кѣнал—лживый, кѣнал—лживо; hiш діwлізів кѣнадиш агу—въ этомъ словѣ нѣтъ лживости; кѣнал хавар саві hiш—это ложное извѣстіе; кѣна, род. кѣнѣ, множ. кѣнѣні—ложь; кѣна вуріс—солгать, hiш діwлізів кѣна вурів hitiш—въ этомъ онъ солгалъ; кѣна уhiс—лгать, мурталла кѣна убулі сѣѣ hit—онъ всегда лжетъ; кѣнар, множ. кѣнарті лжець.

Кѣна множ. кѣнѣммі—ворона.

Кѣрда род. кѣрдѣ, множ. кѣрдувѣ—гвоздь, кѣрда вѣтѣкѣс—вбить гвоздь; клинь.

Квард квардіс, кварддіс, квардвіс—споткнуться, урчі квардвілі уwѣhihiра ну—когда лошадь споткнулась, то я упалъ; квардукіс, квард(в)укіс тоже, что квардіс.—Прод. квардіріс или квардулкіс—спотыкаться; маслізіw квардулкулла ну—въ имуществѣ терплю я убытки.

Кват множ. кватани—часть аула, кварталъ; нушіла кватлізіw или кватлішіw сѣѣ hit—онъ живетъ въ нашемъ кварталѣ.

Кwæлѣwæ род. кwæлѣwæ, множ. кwæлѣні—коса (для кошения); кwæлѣwæлі вірдіс—выкосить, нуwел вірдіра hiш мура—я одинъ выкосилъ этотъ лугъ; кwæлѣwæлі удіс—косить.

Кwæнарі твор. кwæналлі, множ. кwæннуvѣ—сосудъ для носки воды; кwæннѣ півѣ бартѣ—налей воды въ сосудъ.

Кwæнѣ множ. кwæнѣwævѣ—нось; хwалал кwæнѣла wæ sѣѣ hit—у него длинный носъ; кwæнѣла hwамі—ноздря; кwæнѣ вjшѣіс—высморкаться.

Кѣ—не смотря на то (§ 191).

Кііи или кіјиндіш—затруднительность, кіјиніл—затруднительный, кіјі—затруднительно; кіјічу варғивіл мас—съ трудомъ прибрѣтенное имущество; кіјиніл һәенкі—затруднительная работа; кіјин шиваира нуні—я перенесъ трудъ, также можетъ значить горе.

Кіл твор. кіј, род. кѣ, множ. кілані—слѣдъ; нуні дарғира урчіла кіл—я нашелъ слѣдъ лошади (д означаетъ здѣсь множ. число); җудара кілані—черные слѣды (traces noires) т. е. свѣжіе слѣды, обозначающіеся черно на свѣромъ грунтѣ; кілдуцілі іқуәнна һітіла—я пошелъ по его слѣдамъ; кіјшпјііс—выслѣдить, попасть на слѣдъ; сінкала кіјшпјііс—выслѣдить медвѣдя; һітіла кілдуцілі уін һу—сходи за нимъ.

Кінҗал твор. кінҗај, род. кінҗа, множ. кінҗулті—кинжалъ; кінҗа вәһі—остріе кинжала, кінҗа вай—оконечность кинжала, кінҗа ар'—ручка кинжала, кінҗа қуәртала—ножны кинжала.

Кір кіріс, кірдіс, кірвіс—истребиться, халқ кірвіс ізај—народъ истребился болѣзнію; кіріріс—истребляться, дуҗа кірдірулі сарі тунҗрі—въ холодъ истребляются мухи; кірвәқіс, прод. кірвіқіс—истребить, истреблять; һајірқуәнна кірдәқів вуҗі—охотники истребили волковъ.

Кірзу род. кірзула, множ. кірзні—родъ ястреба; кірзулічу һајір—ястребинная охота.

Куват—сила, куват агу һітіла—у него нѣтъ силы; куватіл—сильный, куватіл адам'ілі—сильный человекъ, также въ пер. знач. богатый, сильный родствомъ и т. п.

Куза кузадіш—гордость, кузал—гордый, кузалі—гордо, маслі кузәһілі сәј һіт—онъ возгордился своимъ богатствомъ; сунна тухумлішәлі кузал сәј һіт—онъ гордится своимъ родствомъ; кузал урчі—хорошо сбереженная, выкормленная лошадь.

Ќуџні твор. ьуџна (только во множ.) украшенія; һиш каџзір дѣкіл ьуџні лір—въ этомъ домѣ есть много украшеній; һиш суйѡаџір ьуџні лір—на этой черкесскѣ узоры находятся; лулу ьуџні шейһаџсус нуні—твоего высокомерія не вынесу я; мискінтаһи ьуџнаџқаві саџ һіт—передъ бѣдными гордится онъ.

Ќуһ ьуһдіш—наклонность, ьуһіл—наклонный, ьуһілі—наклонно, ьуһіл галга—наклоненное дерево; ца һіџін ваџівһілі, ьуһілі саџ һіт—когда бѣда пришла, наклонился онъ, т. е. поникъ онъ головой; ьуһіл һуні—наклонная дорога.

Ќуѐу твор. ьуѐулі, род. ьуѐула и ьуѐуа—громъ; ьуѐу віџулі саві—громъ гремитъ; ьуѐу ів—громъ ударилъ; ьуѐуа ламџ—громъ и молнія; зав агвар ьуѐу—(посл.) безъ дождя громъ, т. е. много шума по пустому.

Ќуллуѐ множ. ьуллуѐуні—услуга, служба; пачѣһла ьуллуѐ лізіура ну—я нахожусь на службѣ царской; нам ьуллуѐ вақа һуні—сдѣлай мнѣ услугу; ѡһна ьуллуѐ ваџів нам уһіѡаџ—хорошо угостилъ меня пріятель; ьуллуѐчі, род. ьуллуѐчіла, множ. ьуллуѐчіві—служитель.

Ќурумсаџ множ. ьурумсаѐуні—бездѣльникъ, срамникъ; ьурумсаџ һунул—распутная женщина.

Ќучаѐ множ. ьучаѐуні—молодецъ (привѣт.); һеџ ьучаѐ—ѡй молодецъ, пріятель!; ьучаѐ һунул—славная женщина.

Л. л.

Лавһа род. лавһала, множ. лавһһи—голубь.

Лаг множ. лагані—подъемъ; лагѡаѐі аріѡаѐн һіт—онъ пошелъ вверхъ; лаг бар'ів һітіін—онъ взглянулъ вверхъ; лагѡуцілі аріѡаѐн—держась верха пошелъ онъ; мурдні лагвіһілі саві дувріѡаѐі—всадники поднимаются на гору;

лаглізі аваів һітті—они достигли подъема; ну лагвæ-
кæра һучу—я посѣтилъ тебя; лагіз һуні—дорога
вверхъ; лагвіз—отчаливая голова.—Лагātис, лагад(в)а-
тіс, дѣпр. прош. лагātuллі, 1-е спр., поставитъ, при-
слонитъ, һіт лагāti һітқу—поставь его туда.—Прод.
лагалтіс, лагад(в)алтіс, һішдіцад урбі сен лагавалтулæ
дичу—къ чему набиралъ ты мнѣ столько народа?

Лаз множ. лүзті или лүзрі—рабъ; ладдіш—рабство.

Лажвақіс лажд(в)ақіс—броситъ, покинутъ; аваан лажвақіс
дурбівæ—мать повинула, бросила ребенка; шін лаждақа
дура—вылей воду; лігуві лаждақа—выкинь восты; діђ
лаждақіра нуні—я бросилъ напитки, т. е. отказался
отъ пьянства; лажвақ адам'ілі—брошенный всѣми че-
ловѣкъ (за дурное).

Ламус множ. ламусуні—почетъ, һу хвалалбілі ламус віқулла
һуд—такъ-какъ ты знатенъ, то воздаю тебѣ почетъ.

Ламђ—молнія; ламђ ів—молнія сверкнула, ламђ віқулі саві
—молнія сверкаетъ; ламђ діқуті жарақ—блестящее какъ
молнія оружіе.

Лацаачі—множ. лацачуні—длинная шуба съ капшономъ.

Лас ласіс, ласдіс, ласвіс или ласукіс, ласд(в)укіс, дѣпр.
прош. ласукуј—повернуться, дичуваѣи ласукіа—повер-
нись ко мнѣ; ласукікіс—повернуть; урчі ласвукукун-
на нуні или урчі ласвæқіра нуні—я повернулъ лошадь.
—Прод. ласіріс, ласулкіс, ласіқіс.—Лас'іс—скрутить,
прод. лас'іқвіс—крутить, һајалізі лас'іс ваші—приди
скрутить веревку; һајалі ласвæқіра нуні һіт—я скру-
тилъ его веревкой.

Лачін твор. лачіј, род. лачā, множ. лачінті—соколы.

Ліw находясь впереди нѣкоторыхъ глаголовъ, соответствуетъ
русскому *идти*; (в, р); напр. уқæс—идти, ліwқæс—
прийти, ну һучу вағалізі ліwқæс—я къ тебѣ приду
въ лѣсъ; һіс—повести, нуні вағалізі урчі һіс віқулла

—я желаю повести лошадь въ лѣсъ, лѣхѣс—привести, нуні адачу урчі лѣхѣс—я къ отцу лошадь приведу; архіс—отнести, нуні хітис арц архус—я ему отнесу деньги; лѣхѣс—принести, нуні хітис арц лѣхус—я ему принесу деньги.

Лѣвдіш лѣрдіш, лѣвдіш—нахожденіе, хішѣла лѣвдіш хѣвна саві хішѣуу—его нахожденіе здѣсь хорошо есть, т. е. хорошо, что онъ здѣсь находится; лѣвдіш—имущество, лѣвдішлѣзівах уѣун хіт—онъ потерялъ имущество.

Лѣвілла—весь, лѣрілла—вся, лѣвілла—все, множ. лѣв(р)ілла—всѣ § 50.

Лѣвра лѣрра, лѣвра—есмы, нахожусь (§§ 70—74).

Лѣга род. лѣгѣ, множ. лѣгуві—кость; хіт гавшла лѣгуві дѣкіл сарі—въ этой рыбѣ много костей; шѣ лѣга—ребро; віѣла лѣга—черепъ.

Лѣзмі род. лѣзмѣ, множ. лѣзмуні—языкъ; лѣзмі хірѣал саві хітѣла—у него длинный языкъ, болтунъ и злоязычный; лѣзмі дуравѣкѣс—высунуть языкъ; лѣзміліні гадѣку-кунна хіт нуні—я его заставилъ прикусить языкъ; лѣзмілі маѣ дѣрѣс—дразнить языкомъ.

Лѣѣа или лѣѣал—правый, лѣѣа шалі—правый бокъ; лѣѣа нѣѣ—правая рука, лѣѣа шѣѣхі вѣѣ аріѣуѣен хіт—онъ пошелъ вправо.

Лѣѣіи множ. лѣѣві—ухо; урѣ лѣѣлі саві ѣу аѣзніліні—народъ ждетъ, чтобы ты всталъ; ну лѣѣліра адаші—я жду отца.—Лѣѣѣкіс—выслушать, ѣула лѣѣліні лѣѣѣкіра ну—я выслушалъ твое слово.—Прод. лѣѣікіс, ну лѣѣікулла хітѣла хаваліні—я слушаю его рассказъ.

Лѣшав множ. лѣшанті—знакъ; хітѣзі лѣшан вѣѣкіра нуні—я ему далъ знакъ; хіш урчілізір хѣті лѣшанті лѣр—у этой лошади хорошая статья.

Лѣѣіс см. ііс.

Лѣѣѣі род. лѣѣѣѣ, множ. лѣѣѣні—ножницы.

Дуґіс см. ілґвіс.

Дуґас см. ілґас.

Дусіс см. вілсіс.

Дуті род. лутѣ, множ. лутмі—подошва, подкова; луті твæй —подошва ноги; даврѣ луті—подошва сапога; луті бавііів діла урчіла—подкова пропала у моеї лошади; діла урчіліс лутѣвæкæ—подкуй мою лошадь, урчіліс лутмѣдæкæ—подкуй ей всѣ ноги; барґла лутіліур аїі шінагу—кромѣ какъ на двѣ рѣки вѣтъ воды; барґла луті ґумла саві—дно рѣки песчаное.

Дутіс см. ілтіс.

Душіс см. ілшіс.

М. м.

Мажар множ. мажурті—винтовка.

Маза род. мазала—баранъ и овца (означая барана, во множ. также маза, означая овцу, во множ. мазні); мазала банґ—стадо барановъ или овецъ; мазала вуґун—овечій настухъ, мазала двæбі—бараний загонъ.

Мабі множ. мабруві—хуторъ, выселокъ изъ аула; біт маба-нів сај—онъ живетъ на хуторѣ; мабруван, множ. мабрувант—хуторянинъ.

Маба род. мабā—мозгъ; лігā маба—костяной мозгъ; віґла маба—головной мозгъ; урцвā маба—сердцевина; мабā-гвар адам'ілі—безмозглый человекъ.

Мабу́р—безумный, мабу́рдіш—безуміе; мабу́р вæґіс—сдѣ-
лать безумство, мабу́р іґіс—безумствовать.

Маж'а род. мај'ā—потъ; мај'а дуравііів андалізівсад—потъ
показался на лбу; мај'аліві ібіра или мај'алі ватурра
—я вспотѣлъ; мај'алі ватураі нæй или мај'ā нæй—
потная рука; діла мај'а саві біш—это мой потъ, т. е.
это я своимъ трудомъ добылъ.

Малајк множ. малајкуні—ангель; малајезуна рурсі—ангело-образная дѣвушка.

Малѣѡам—лѣкарство для ранъ изъ желтка, меда и пше-ничной муки; малѣѡаміа адам'ілі—кроткій, смиренный человѣкъ.

Мама род. мамā, множ. мамрі—сосокъ; мамалізі бярблѡ агів—въ сосокъ понала пуля; мамалішівіа дурбѡѡ—грудной ребенокъ; мама віт'іс или мама вітак'іс—кормить грудью; мамалі укіс—сосать грудь.

Манзіл род. манзѣ, множ. манзілі—время, пора; ѣаііа манзіі ѣагѡал саррі ііт—въ молодости она была хороша; усіа манзіл ваілі саві—наступила пора спать; хѡалал манзіл лів ііпвіт іітѣу—большое расстояние отсюда туда.

Манѣуш множ. манѣушуні—глашатай, передающій приказанія начальства въ аулахъ; вообще громогласный человѣкъ; манѣуш'оан ѡѡѡ мајѣуд не кричи, какъ манѣушъ.

Маѣ (во множ. не употреб.) гримаса, маѣ ѡѡіс(д)—сдѣлать гримасу; ііт рурсілі нам маѣ дѡѡіс—эта дѣвушка сдѣлала мнѣ гримасу, т. е. надсмѣялась надо мною.

Маѣні род. маѣнѣ, множ. маѣнуві—смысль, значеніе; іішіла маѣні валікас бусі—смысль этого тебѣ объясню; алірѡā маѣні ваііс ѡақіра ну—я пришелъ узнать о состояніи больного; ііа діѡлізів маѣні лів—въ этомъ словѣ есть значеніе.

Мар твор. маллі, род. малла, множ. марті—правда; буні дізі мар вѡра—ты мнѣ скажи правду; маріа адам'ілі—безвинный человѣкъ, мартар адам'ілі—правдивый человѣкъ; мардіш—правдивость и безвинность; маріс, мард(в)іс—оправдаться, іііш сіѡајс марів ііт—въ этомъ дѣлѣ—онъ оправдался; маріріс—оправдываться; ііт қадііа марѡѡіс—его судья оправдалъ.

Марға род. марғала, множ. марғни—самецъ (о птицахъ не говорится иначе, какъ развѣ въ видѣ вопроса: марғaw гwaғaw hit барқиға—самецъ или самка этотъ ястребъ?); марғадіш тір (или тів) hit бунујаір—эта женщина похожа на мужчину; марға ғwавза—молодецъ, храбрееъ (§ 34).

Мас (во множ. не употреб.) имущество, хwалам масла wағсај hit—у него большое имущество; стадо барановъ, вуқун маслічу душәріқwән—пастухъ пошелъ съ баранами на пастбище; масла бунқрі—стада барановъ.

Масхара множ. масхурті—шутка; нуні масхара вәқіра hitic—я съ нею пошутить; масхара віқіс—шутить; масхуртар—шутникъ.

Матәй—издѣлія, утварь домашняя; бwарвуқіла матәй—кубачинскія издѣлія; hiш кулір матәй агу—въ этомъ домѣ нѣтъ никакой утвари; hitіла діw матәй навіқуд буні—не придавай важности его слову.

Мах множ. махані или мухрі—человѣческая ноша; хwалам мах білаёкілі саві hitіin—большую ношу навѣсилъ онъ на себя; hiш мах аlvіхус нуні—этой ноши я не подниму, т. е. это мнѣ не подъ силу.

Мах махwәқіс—посоветовать; уфін ілі махwәқіра hit нуні—я ему присоветовалъ читать, т. е. учиться читать; махварқ, множ. махварқуні—советъ; діла махварқ буд әйіна саві—мой советъ для тебя хорошъ; махварқ wel вақів—советъ дурно пришелся; махварқ вуріс—советовать; махіқwән или махіқул, множ. махвіқwәнті или махвіқуті—советникиъ.

Мәйкам мәйкамдіш—осторожность, мәйкаміл—осторожный, мәйкамлі—осторожно; мәйкамлі уқән hitқу—осторожно иди туда; мәйкамдіш агвар адам'ілі—неосторожный человекъ; мас мәйкам віқін буні—береги имущество.

Мæлһун мæлһундін—проклятіе, мæлһуніл—проклятый, мæлһуј—проклято; мæлһун адам'ілі—негодный, проклятый человекъ.

Мæр множ. мæрwi—корень; галгā мæрwi—корни дерева; қалла мæрwi—корни травы; мæр ајтис—выкопать съ корнемъ; мæрлі һамал вуав була—корня средство да пропадетъ у тебя, т. е. да пропадешь ты совсѣмъ (ругат.); мæр—уголъ, ца мæрліһав уус ну—я живу въ углу, т. е. тѣсно, бѣдно; мæрліһа лагаваті тупанг—поставь ружье въ уголъ.

Меһ меһис—заблеть, меһ іқwіс—блеть (§§ 151 и 153).

Мі' твор. м'лі, множ. м'ні—ледъ; һарқліші м' вæрһалі саві или һар; м' вæрһалі саві—рѣка замерала; ёвæн-нар шін м' дæрһалі сарі—вода замерала въ сосудѣ; м'ла дувурті—горы съ ледяными вершинами; дурав м' вæрһара ну—на улицѣ замерзъ я; муђуаліші м' вæрһалі саві—борода обледенѣла.

Міғ множ. м'ғwi—дубъ, жолудъ, м'гла урquлі—дубовая доска; м'гла waђа—дубовый лѣсъ; қацна м'ғwi дуђулі сарі—козы ѣдятъ жолуди.

Міз (во множ. не употреб.) (лір) языкъ; нуні далас қаракан міз—я знаю аварскій языкъ; лірілла міз дала һітіін—онъ знаетъ всѣ языки; wajті мізла адам'ілі—зловычникъ, наущникъ; дувулла міз—горный языкъ (подразум. всѣ акушино-хайдакскія нарѣчія).

Міқібі міқwбіла бурава или тавун—мненихинское общество; һіт Міқібіw саж—онъ живетъ въ Мненихи; міқwһан, множ. м'қбул—мненихинецъ; міқwбіла міз—мненихинское нарѣчіе (§ 1).

Мікірі твор. м'кілі, множ. м'кірті—грудь; м'кілла ізала—грудная боль; в'јіwіла м'кірі—полная грудь.

Міё множ. муёрі—пиршество, преимущ. свадебное; уршіліс м'ё вæқіра нуні—я женилъ сына; дуғі м'ёліші іқ-

вѣнна ну—вечеромъ пошелъ я на пиръ; мѣлшісті—
пирующіе.

Мірн множ. муршві—желѣзо, замокъ; мірнла урқуді—полоса
желѣза; мірнла уста—кузнецъ; мірнлізі вікѣс—ковать
желѣзо; адам'ілі мірнлізі вѣкѣс—заковать человѣка
въ желѣзо; мірнгуна гъавва—герой; мірн ранг урчі
—лошадь темнобѣлаго цвѣта; мірн авѣс—отпереть
замокъ, мірн шідііс—наложитъ висячій замокъ, мірн
бікіс—запереть внутренній замокъ; қван'іліші мірн
шідііа—запри сундукъ; қван'е мірн біқа—запри сун-
дукъ внутреннимъ замкомъ.

Міркі род. міркѣ, множ. міркі—пчела; хвалал міркі—пче-
лнная матка; вавіірх міркі—трутень; дуршівѣ міркѣ
вар'а—нынѣшняго года медъ; міркѣ тақа—улей; міркі
шівіқвѣј саві—пчелы ронялись; міркі артів діпі—пче-
ла ужалила меня.

Мірш множ. муршві—серпъ; мірш'ован саві ваз—мѣсяцъ въ
видѣ серпа.

Міскін міскіндіш—бѣдность, міскінлі и міскін—бѣдный, міс-
кіј—бѣдно; міскіндішлізів саж ііт—онъ живетъ въ
бѣдности; міскінтес садақа вітѣа—дай милостыню
бѣднымъ; міскіј бамрујшівр вівқа ѣфіна саві—смерть
лучше жизни въ бѣдности.

Міфір міфірдіш—живость, міфіріл—живой, міфілі—въ живѣ;
івқівілі міфір абііар—умершій не оживаетъ; һанаһа мі-
фір івіл саж ііт—теперь онъ разбогатѣлъ; ја міфілі
сатһајѣ ја һавшілі сатһајѣ—или живымъ приведи или
убитымъ принеси; міфірдіш агу іітіла—онъ влѣтъ, въ
немъ нѣтъ живости.

Мішу мішудіш—сходство, мішул—сходный, мішулі—сходно;
адаші мішуран (мішул) сажрі һу—ты похожъ на отца;
хвалал мішудіш лів—большое сходство есть; урліліші
мішулі уін һу—буль похожъ на людей, т. е. поступай

но-людскія; мішул аѣвуѣ аѣін ітіла—онъ сдѣлалъ неприличный поступокъ; мішу агвар бунул—безобразная женщина; булажі мішуті хат сарі іішді—этотъ почеркъ похожъ на твой.

Му' твор. му'лі, род. му'ла, множ. му'ані или му'ві—тупая сторона; тулла му'лі вѣкѣра нуні іітіші—я его ударилъ тупой стороной шашки.

Мударріс множ. мударрісуні—учитель, наставникъ.

Муза род. музѣ, множ. музурві—наружный уголъ; бѣммуз—треугольникъ, аѣммуз—четыреугольникъ; низкій хребетъ; нушіла шѣ бѣлав муза лів—впереди нашего селенія небольшой хребетъ.

Муѣі муѣѣла бурава или тавун—мухинское общество; Муѣуѣ сѣ ііт—онъ живетъ въ Мухи; муѣѣв, множ. муѣѣла—мухинецъ; Муѣѣла ші—аулъ Мухи (§ 1); мабу—содомять (подають новодъ въ мѣстнымъ каламбурамъ).

Муѣлі твор. муѣлізі, род. муѣлѣ, множ. муѣлуві—ротъ; муѣлі аѣкис—раскрыть ротъ; муѣлі вуца—молча; хѣімуѣ—собачій ротъ! (говорится о человѣкѣ сварливомъ, безпрестанно ругающемся); бѣмѣѣ муѣлі—ротъ влещей, т. е. часть инструмента, которою захватываютъ.

Муір твор. муілізі, множ. муірті—сонъ, сновидѣніе; аѣѣна муір шіѣѣра дуѣі нуні—хорошій сонъ видѣлъ я ночью; бу муілізі шіѣѣрі нуні—тебя видѣлъ я во снѣ; муілла лішѣн ваѣів—сонный звукъ пришелъ, т. е. вѣщій сонъ.

Муѣѣкі род. муѣѣкѣ, множ. муѣѣвурі—рогъ; вартѣѣ муѣѣкі—оленій рогъ; муѣѣвурі даѣілі сарі іітіла—рога выросли у него, т. е., онъ слишкомъ загордился; муѣѣкі бѣѣѣѣѣра нуні іітіс—я его боднулъ, т. е. сказалъ ему рѣзко.

Муѣкі (лір), род. муѣкѣ, множ. муѣкуні—ячмень; муѣкѣ віту—ячменная мука; ііш куші муѣкі даѣуѣна нуні—это

поле засѣялъ я ячменемъ; му́круві́ лі́р ну́піла шѣ
алау—вокругъ нашего аула ячменники, т. е. поля
засѣянные ячменемъ; му́карі́, множ. му́курі́—ячменный
хлѣбъ, также ячменная мука.

Му́лерѣ́ множ. му́лѣі́—червякъ; му́лерѣ́ ва́шулі́ са́ві—чер-
вякъ ползеть; бінті́на му́лерѣ́—дождевой червякъ (крас-
ный); ді́ла му́лерѣ́—червякъ въ испорченномъ мясѣ;
қа́зла му́лерѣ́—шелковичный червь.

Му́қа́ род. му́қѣ́, множ. му́қні́—гнѣздо, нора; ча́талі́ му́қа
ві́дулі́ са́ві—ласточка вьѣтъ гнѣздо; ча́та му́қані́в са́ві
—ласточка на гнѣздѣ; б́варі́ла му́қа—заячье гнѣздо.

Му́қара́ твор. му́қаллі́, множ. му́қрі́—ягненокъ, му́қрѣ́ла
ба́жа—шуба изъ смушекъ; бінда́ му́қара—овечка, ві́ва
му́қара—барашекъ.

Му́ра́ род. му́рѣ́, множ. му́рві́—сѣно и сѣнокося; му́ра ді́р-
ді́ра ну́ні́—я жавосилъ сѣна; му́рақа́на, множ. му́рқ-
wәні́—косецъ; са́гаті́ му́ра—свѣщее сѣно; ху́літі́ му́рві́
ті́р бінті́ла—у нихъ большіе сѣнокосы; му́рѣ́ ар́қ ва́лі
са́ві—наступило время сѣнокоса; му́рві́ ді́ркі́лі са́рі
і́ш ду́с—сѣнокосы хороши въ нынѣшнемъ году.

Му́р'а́ род. му́р'ѣ́, множ. му́р'ні́—похороны; му́р'авані́ і́қwә́н-
на ну́—я ходилъ на похороны, х́валал му́р'а б́аві́бі́в
бі́ті́с—ему сдѣлали большія похороны; му́р'ѣ́ ва́бі́ті́—
хозяева похоронъ, т. е. распорядители ихъ.

Му́рад́ множ. му́радуні́—желаніе; му́радлі́ші́ ва́јра ну́—я
достигъ желаемаго; сі́ му́рад лі́вѣ́ б́ула—чего ты хо-
чешь? ді́ла му́рад б́у ші́ва'ві́ са́ві—мое желаніе тебя
видѣть; ді́ла му́рад—желаніе мое (ласкат.)!

Му́рда́ род. му́рдала́, множ. му́рдні́—всадникъ; қ́вел му́рда
ва́қі́в—два всадника приѣхало; му́рднѣ́ла б́урава—нон-
ница; бі́т му́дралі́ са́ј—онъ верхомъ; му́рда wáті́с—
посадить верхомъ; му́рдалі́ ар́қwә́лі́ са́ј бі́т—онъ ѣдетъ
верхомъ; б́увад му́рдалі́ са́рі бі́ті́ші́—жена номукаетъ